

фахівців в аграрних вищих закладах освіти із спеціальності «Екологія та охорона навколишнього природного середовища». – К. : Аграрна освіта, 2008. **13. Рідей Н. М.** Ступенева підготовка майбутніх екологів: теорія і практика : [монографія] / Н. М. Рідей / [за заг. ред. академіка Д. О. Мельничука]. – [2-ге вид.]. – Херсон : Вид-во «Олді-плюс», 2011. – 650 с.

УДК 37:371

О. О. Толстих,
аспірант,

Херсонський державний університет

СПЕЦИФІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА В КОНТЕКСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

У статті розглянуто характерні особливості естетичного виховання молодших школярів та їх урахування під час підготовки вчителя до роботи з цією віковою категорією дітей.

Ключові слова: специфіка професійної підготовки, молодший школяр, естетичне виховання, підготовка вчителя.

В статье рассмотрены характерные особенности эстетического воспитания младших школьников, а также их влияние на подготовку учителя к работе с этой возрастной категорией детей.

Ключевые слова: специфика профессиональной подготовки, младший школьник, эстетическое воспитание, подготовка учителя.

The article describes the peculiarities of the aesthetic education in primary school and proves their influence on the elementary school teacher professional training in work with the pupils of this age category.

Key words: specific of the aesthetic education, primary school pupils, aesthetic education, teacher professional training.

Дитина перший раз переступить поріг школи, і тут все буде починатися з учителя. Хоч дослідники відзначають, що кінцевий результат навчання та виховання залежить від трьох чинників: хто навчає, кого навчають і як навчають, у справі виховання роль учителя, його особистості є надзвичайно важливою.

Основи всебічного і гармонійного розвитку особистості започатковуються в дошкільнят, а початкова школа покликана продовжувати виконувати завдання складників виховної сфери. Жодному зі складників ми не надаємо перевагу, всі вони тісно між собою взаємозв'язані, доповнюють один од-

ного. У процесі виконання завдань виховання відбувається взаємодія двох рівноправних суб'єктів – учителя й учня. Щоб ця взаємодія була ефективною, мають переважати позитивні естетичні почуття, які є показником гуманності, доброзичливості, любові і поваги, тактовності. Саме естетичне виховання діалектично пов'язане з таким поняттям, як естетичні почуття. Від професійної компетентності педагога залежить, чи сформується в молодшого школяра естетичні почуття, чи отримає він естетичні знання, чи буде естетично сприймати довкілля, чи зможе отримувати естетичну насолоду, чи буде займатися естетичною діяльністю і чи сформується у нього естетична культура.

У контексті нашого дослідження особливого значення набувають проблеми професійної підготовки майбутнього вчителя, які досліджували О. Абдулліна, С. Вітвицька, О. Дем'янчук, О. Дубасенюк, І. Зязюн, М. Лещенко, Т. Люріна, Н. Ничкало, В. Орлов, О. Пехота, С. Сисоєва, В. Сластьонін.

Аналіз досліджень науковців (Н. Волошина, Д. Джола, Н. Ігнатенко, Л. Коваль, І. Крицька, Н. Миропольська, Г. Недялкова, Л. Олефіренко, Л. Руденко, О. Рудницька, М. Шпак, А. Щербо) дозволяє стверджувати, що учням молодшого шкільного віку властиві особливі передумови для активного розвитку естетичного сприймання, оцінок, суджень та естетичних мотивів діяльності.

Наукові дослідження (Д. Джола, Л. Коваль, А. Щербо) доводять, що естетичні смаки молодших школярів знаходяться на початковій стадії формування.

Одним із напрямків нашого наукового пошуку є естетичне виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку засобами образотворчого мистецтва, народознавства, народних звичаїв та обрядів (Т. Агапова, Є. Антонович, Є. Белкіна, І. Демченко, С. Коновець, В. Лихвар, Л. Любарська).

Практична робота учителів з молодшими школярами дозволяє визначити проблеми в підготовці майбутніх учителів початкових класів до естетичного виховання, які виявляються в недостатньому володінні методикою естетичного виховання як під час уроків, так і в позаурочній діяльності.

Мета статті: визначити основні проблеми підготовки майбутніх учителів початкових класів до естетичного виховання учнів.

Реалізація поставленої мети вимагає розв'язання таких

завдань: проаналізувати психолого-педагогічну літературу й розкрити особливості естетичного виховання молодших школярів, показати шляхи системного підходу до розв'язання проблем підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

На вчителя початкових класів покладена особлива відповідальність – продовжувати формувати всебічно й гармонійно розвинену особистість. У цьому процесі зосереджено увагу на естетичному вихованні. О. Леонт'єв констатує: «Період дошкільного та молодшого шкільного дитинства є чи не найвирішальнішим в естетичному вихованні та формуванні морально-естетичного ставлення до навколишнього середовища» [5]. Автор підкреслює, що саме в цьому віці здійснюється інтенсивне формування ставлення до світу, яке поступово перетворюється на властивість особистості.

Естетичні смаки учнів 1–4 класів розвиваються як системне явище, у якому діють внутрішні і зовнішні чинники, між якими існує певна залежність. Учителю має забезпечити необхідні умови для ефективної інтеріоризації соціокультурних уявлень про прекрасне з урахуванням можливостей дітей встановлювати діалог. Для молодших школярів провідною формою ознайомлення з естетичним ідеалом є дитяча література, мультиплікаційні фільми та кіно, герої яких – люди, звірі або фантастичні вигадані істоти, наділені людськими якостями, є носіями добра і зла, милосердя та жорстокості. У міру свого розуміння маленька дитина стає прихильником добра, симпатизує героям, які ведуть боротьбу за справедливість проти зла. «Це вже, безумовно, формування ідеалу як частини світогляду в тій своєрідній формі, яка дозволяє малюкам легко й вільно ввійти у світ суспільних ідеалів. Важливо тільки, щоб перші ідеальні уявлення дитини не залишалися на рівні лише вербально-образного вираження. Треба постійно, усіма засобами спонукати дітей до того, щоб вони в своїй поведінці і діяльності привчалися слідувати улюбленим героям, реально виявляли доброту і справедливість, здатність зображувати, висловлювати ідеал у своїй творчості: віршах, співі і малюнках» [5].

У процесі спілкування зі світом мистецтва діти виявляють емоційну сприйнятливість, розуміння художніх персонажів, бажання брати участь у створенні прекрасного. Цю особливість вчителю варто врахувати, добираючи засоби

естетичного виховання.

У своєму ставленні до творів мистецтва молодші школярі безпосередні, вони готові з захопленням слухати улюблені казки, пісні, дивитися театральні вистави, брати участь у колективних формах художньо-творчої діяльності. Дітям цієї вікової категорії властивий високий рівень емоційної вразливості. Вони здатні переживати яскраві естетичні почуття і виражати своє ставлення до предметів дійсності. Це має важливе значення у виборі вчителем форм і методів естетичного виховання.

У молодших школярів достатньо виражене ставлення до творів мистецтва, яке ґрунтується на використанні емоційних сил, а значить і тих способів засвоєння естетичного, які дозволяють встановлювати з мистецтвом емоційно забарвлений зв'язок. Перехід дітей від ігрової діяльності до навчальної як провідної, спричинює розвиток інтелектуальних можливостей засвоєння естетичних цінностей, сприяє посиленню ролі інтелектуальних основ в засвоєнні естетичних явищ і зумовлює використання молодшими школярами в оцінці творів мистецтва не тільки емоційних, але й понятійних аспектів, однак учителям варто пам'ятати, що це все має ще мозаїчний характер.

У молодшому шкільному віці відбуваються зміни в мотиваційній сфері. Мотиви ставлення дітей до мистецтва, краси дійсності усвідомлюються і диференціюються. Л. Виготський зазначає, що до пізнавального стимулу в молодших школярів додається новий, усвідомлений мотив. Це виявляється в тому, що «одні діти ставляться до мистецтва і дійсності саме естетично. Вони отримують задоволення від читання книг, слухання музики, малювання, перегляду фільму. Вони ще не знають, що це і є естетичне ставлення. Але в них сформувалося естетичне ставлення до мистецтва і життя. Потяг до духовного спілкування з мистецтвом поступово перетворюється для них на потребу. Інші діти спілкуються з мистецтвом поза власним естетичним ставленням, підходять до твору раціоналістично: отримавши рекомендацію прочитати книгу або подивитися фільм, вони читають і дивляться їх без глибокого розуміння суті, лише для того, щоб мати про нього загальне уявлення» [2]. А буває, що читають, дивляться чи слухають з престижних міркувань. Знання педагогом справжніх мотивів ставлення дітей до мистецтва допомагає зосередити увагу на

правильному підході до вибору виховного впливу.

Учитель має враховувати, що важливим засобом естетичного виховання молодших школярів є природа. Почуття краси природи, оточуючих людей, речей створює в дитини особливі емоційно-психічні стани, що сприяють формуванню естетичних поглядів та смаків. Щоб естетичне сприйняття учнями явищ природи було ефективним, необхідне постійне керівництво вчителя. Тоді в учнів виховується вміння зіставляти предмети і явища, визначати їх форми, забарвлення і характерні особливості. Завдання, які ставить учитель перед школярами, мають активізувати, конкретизувати, полегшують сприйняти, сприяють естетичному розвитку. Мета естетичного виховання – навчити дітей бачити, цінувати і розуміти прекрасне в природі. Глибоку естетичну насолоду учні отримують, коли сприймають поезію про неї. Завдання вчителя полягає в тому, щоб допомогти дитині пережити та усвідомити твір мистецтва у єдності його цінностей, активізувати в свідомості молодшого школяра ціннісні уявлення.

Успішно здійснити естетичне виховання молодших школярів зможе тільки той учитель, який володіє педагогічною майстерністю. «Педагогічна майстерність – це комплекс властивостей особистості, який забезпечує високий рівень самоорганізації професійної діяльності. До таких властивостей відносять: гуманістичну спрямованість діяльності вчителя, його професійні знання, педагогічні здібності і педагогічну техніку» [7].

Отже, молодший шкільний вік – це особливий вік для естетичного виховання, де важливу роль має виконати вчитель. Досвідчені педагоги здатні закласти міцний фундамент естетично розвиненої особистості.

Проблеми підготовки вчителя до естетичного виховання молодших школярів стосуються не тільки врахування вікових особливостей учнів, вияву особистісних якостей вихователя задля майстерності використання різних засобів виховного впливу, зокрема, літератури, мистецтва, живопису.

Література

1. **Белозерцев Е. П.** Подготовка учителя в условиях перестройки / Е. П. Белозерцев. – М. : Педагогика, 1989. – 208 с.
2. **Выготский С. Л.** Воображение и творчество в детском возрасте / С. Л. Выготский. – СПб. : Союз, 1997. – 93 с.
3. **Зімакова Л. В.** Підготовка майбутніх учителів початкових класів до соціалізації

учнів засобами театрального мистецтва : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. В. Зімакова; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2004. – 20 с. **4. Коваль Л. Г.** Виховання почуття прекрасного : [метод. посібн.] / Л. Г. Коваль. – К. : Рад. школа, 1983. – 120 с. **5. Леонтьев А. Н.** Проблемы развития психики / А. Н. Леонтьев. – [3-е изд.]. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1972. – 576 с. **6. Масол Л. М.** Методика навчання мистецтва в початковій школі : [посібн. для вчит.] / Л. М. Масол, О. В. Гайдамака, Е. В. Белкіна та ін. – Х. : Ранок, 2006. – 256 с. **7. Основы педагогического мастерства** : [учеб. пособие для пед. спец. высш. учеб. заведений] / **И. А. Зязюн**, И. Ф. Кривонос, Н. Н. Тарасевич и др.; под ред. И. А. Зязюна. – М. : Просвещение, 1989. – 302 с. **8. Пехота Е. Н.** Индивидуализация профессионально-педагогической подготовки учителя : [монография] / Е. Н. Пехота; под общ. ред. И. А. Зязюна. – К. : Вища школа, 1997. – 281 с.